

vredni bratje živeti v miru z drugimi avstrijskimi narodi. Le na tej podlagi je mir v Avstriji in krepek razvoj naše države mogoč. Torej »Štajerci«, zapridgaj lepo svojim somišljenikom, naj spoštujejo pravice drugih narodov, naj ne razdirajo Avstrije z sovražnim tlačenjem nemških sodržavljancev, naj se ravna po besedah presvitlega cesarja, ki želi biti vsem narodom avstrijskim enako dober oče in vladar.

„Gospodarska politika“

Kadar se naši poslanci potegujejo v državnem zboru, ali kadar so se v deželni zboru in drugod potegovali za pravice slovenskega naroda, vsikdar so nemškutarji in njihovi listi vzdihovali farizejsko: že zopet delajo samo narodno politiko, naj bi rajši delali gospodarsko politiko, to je najbolj potrebno. Hina vendar dobro vedo, da se mora najprej narediti politično vsako ljudstvo, če se hoče gospodarsko razvijati in napredovati. A ravno tega nočejo, ravno tega se bojijo, da bi se naše ljudstvo gospodarsko dvignilo in utrilo. Radi bi, da bi se nadalje bilo naše ljudstvo politično in gospodarsko od njih odvisno. Zato so se ustavljali ne samo vsaki politični pravici, katero je zahtevalo naše ljudstvo, ampak tudi vsaki naši gospodarski zahtevi, naj je bila še tako potrebna. Imeli so oblast v rokah, imeli denar in priliko dovolj, da bi delali gospodarsko politiko tudi na Slov. Štajerskem, a niso hoteli. Ves denar skoro so porabili za nemški del dežele. Ako so naši zastopniki zahtevali, naj se ozirajo tudi na Slovensko Štajersko, saj tudi mi davke plačujemo, so proglašali to za narodno nestrpnost in hujškarijo. Zato je v gospodarskem oziru naš del dežele po krivdi nemške večine v deželni zboru zelo zanemarjen. Govoril sem z različnimi ljudmi iz različnih dežel naše države, ki so se čudili, kako zanemarjeno je Slov. Štajersko v tem oziru, ter so z ostrimi besedami obsojali to malomarnost vlade in nemške večine. Zda se jim to hudo maščuje na lastnem telesu. Koliko več in boljše krme bi zrastle na naših travnikih, ako bi bili urejeni in izsušeni naši potoki in reke! Koliko več bi se pridelalo na njivah, ako bi bilo preskrbljeno za gospodarski pouk in izobrazbo itd.! Kako se gospodari glede cest tam, kjer imajo meščanski nemškutarji okrajne zastope v rokah! Ptujski okrajni zastopnik dela n. pr. ceste samo tam, kjer ima kak Orničev pristaš posestvo, za druge kraje se mnogo ne zmeni, naj bi bila kaka cesta še tako potrebna. Kako pristransko se v vojnem času postopa s slovenskim kmetom, pa itak ni treba povdarjati.

Zato je najboljša gospodarska politika tista naših poslancev: mi moramo postati svobodni, enakopravni v jugoslovanski državi pod habsburškimi vladarji. Potem se bodo naši kraji lahko krasno gospodarsko razvijali, potem le bo slovenski kmet na

svoji zemlji svoj gospod. Zda mu drugi gospodarijo v njegovo škodo — le za svoj žep! Pred 70 let smo dobili osebno svobodo, se rešili tlake in desetine, sedaj nam je še treba narodne in gospodarske samostojnosti, ne potrebujemo in nočemo več tujega kuratorstva, zakaj bi naj bili le zapostavljeni, kakor se godi pastorki v hiši, kjer vlada hudobna mačeha.

V od drugonarodnih vplivov prosti državni tvorbi čaka našo in druge južne dežele naše države lep gospodarski razvoj. Zda je v teh deželah uboštvo in zaostalost, lakota doma, ko bi lahko vladalo blagostanje. Vsemu svetu je n. pr. v posmeh in silno je škodovalo ugledu naše države drugod, ker je popolnoma zanemarjala svoje pokrajine ob morju: Istro in Dalmacijo. Dalmacija n. pr. nima še v 20. stoletju nobene železniške zveze z Avstrijo! Kar je za Dalmacijo v kulturnem oziru storjenega, so storili tuji — Benečani in Francozi. A seveda: naša vlada je morala predpravice in prevlado Nemcev in Mažarov nad ostalimi avstrijskimi narodi podpirati, da bi delala gospodarsko politiko, zato ni imela časa. Pa hočemo mi v bodočnosti to storiti — sami!

Kje je pravica?

Kmet iz Loke pri Zidanem Mostu nam piše: Zelo sem bil presenečen, ko sem bral v „Slov. Gospodarju“ poročilo o uradnih cenah za krompir, katere so zopet določene tako napačno. Čudno se mi zdi, da dotični gospodje v ministrstvih, ki nastavljajo cene za kmetijske pridelke, ne pridejo do pravega spoznanja ter kmete po goratih krajih tako prezirajo. Nimam sicer namena zabavljati, ampak samo povedati golo resnico. V dokaz, da je res tako, hočem navesti samo en slučaj, ki se je lansko leto dogodil v občini Loka pri Zidanem Mostu. Posestnica A. D. v Mrzli Planini, uboga vdova, je sama s petimi malimi otroci na posestvu. Njen mož je padel v Galiciji za cesarja in domovino dne 25. oktobra 1914. Ko je prišlo uradno naročilo, da se mora zahtevati krompir spraviti na oddajni prostor, je najela štiri težače, da so nesli 100 kg krompirja, ker ni bilo vprežne živine na razpolago. Vole je morala že prej oddati erarju. Tudi drugi sosedji so ga morali znositi v dolino. Revica je plačala vsakemu nosaču po 1 K ter jim zraven kupila še en liter vina. Potrosila je torej 8 K. Za krompir je dobila celih 9 K, ostalo ji je torej samo 1 K za krompir.

Slučajev bi se našlo, ako bi šel po hribih, na stotine. Velika krivica se godi gorskim kmetom. Po visokih hribih sadijo krompir meseca maja, torej ga kopljejo šele v mesecu oktobru, ker prej ni zrel. Z žitom je tudi tako; v nižavah žito prej omaltijo kakor je v hribih zrelo. Najvišje cene, katere so zdaj nastavljene, so samo za poljance in grajščake. Najnižje pa veljajo hribovcem, ker prej ne morejo ničesar oddati. S pridelovanjem pa hribovci desetkrat več trpijo, kakor poljanci. Poljance lahko s 1 kravo več pelje po cesti, kakor pa hribovci z 4 voli po strmih in razdrtih potih. Glavarstva in oblasti pa kar ukazujejo in s kaznimi žugajo, ne oziraje se na kmetijske razmere in okoliščine. Posebno naše celjsko glavarstvo je v tem oziru na vrhuncu. Koliko trpljenja bi se lahko odpravilo za hribovce, ako bi bi-

la dovoljena prosta prodaja in koliko nepotrebnih izdatkov bi odpadlo in koliko dragega časa bi se prihranilo. Vsakovrstne potrebe za gospodarstvo morajo pa hribovci ravno tako drago plačevati, kakor drugi.

Cene bo treba na pravični način urediti, da ne bodo poljanci in grajščaki, ki prej žanjejo in s stroji delajo in mlatijo, dobili višje cene za svoje pridelke kot hribovci. Zakaj bi ne bile cene vedno enake? Saj tudi na frontah ni razločka; tudi na bojiščih padajo za domovino hribovski kmetijski sinovi in očetje. Ti pa, „Slov. Gospodar“, nesi te moje vrstice v širni svet ter prepričaj naše kmetijske izkoriščevalce, da tudi stari, izkušeni kmet nekaj ve, ne pa samo taki strokovnjaki, kateri so morda tistemu podobni, ki je trobil, da mora vsaka kokoš na dan 3—4 jajca znesti in ki se je hudoval, zakaj kmetje ne sejejo več finega pšeničnega zdroba.

„Slov. Gospodar“, hvala Ti, da tako vrolo braniš naše kmetijske pravice!

Naše žrtve za domovino.

Od Sv. Jurija ob Pesnici se nam piše: Med vojnimi žrtvami sta iz naše župnije zopet dve več. Posestnik Mihael Herman iz Gornje Pesnice je umrl na legarju sicer že pred dvema letoma v Miškolu na Ogrskem, a še le zdaj to za gotovo morem poročali. Po smrti staršev sta morala oba z bratom vred v vojno ter je bilo precejšnje posestvo zapuščeeno in cela hiša zaklenjena do zadnjega časa, ko se je vendar starejši brat vrnil še živ, a kot invalid v prazno rojstno hišo. — Dne 19. jun. t. l. pa je vsled laške ofenzive pri Asiagu padel Franc Lorenč s Pesnice št. 12. že drugi sin iz iste hiše. Oba brata sta bila pri mladeniški Marijini družbi, od katere so sedaj vsi vpisani člani v vojni službi in so trije že padli. Rajni Franc je bil zidar ter je njegova domača, po požaru nanovo pozidana hiša že težko čakala, da bi jo po svoji vrnitvi dokončal, pa je bil odpoklican na večni delopust.

Pretresljivo novico je prejela dne 18. julija v obče čislana in priljubljena mati-vdova Marija Žel v Obratu, župnije Sv. Benedikt v Sl. gor., namreč, da je zatisnil dan poprej v bolnišnici Rdečega križa v Budjeverah na Češkem svoje trudne oči njen najmlajši sin Karel v mladeniški dobi 22 let. Rajni je bil izredno blagega značaja, priljubljen povsod in iskreno ljubljen od vseh, ki so ga poznali. Kljub slabotni naravi je moral v vrstah 47. pešpolka trikrat na bojišče; dvakrat je okrevljal od težkih bolezni, ki si jih je nakopal v bojih za ljubljeno domovino, tretjič pa so boleznimi zmagale njega. Sedaj je rešen vsega trpljenja in se veseli večnega plačila v nebesih. To naj tolaži žalujočo mater, brate, sestro in vse, ki se v globoki žalosti ne morejo ubraniti solz vsled te bridke izgube. Na svidenje nad zvezdami!

Marija Meško, lončarska vdova v Podgrađu pri Ljutomeru, je dobila žalostno poročilo z italijanskega bojišča, da je padel njen sin-edinac, izborni lončar Matija Meško, zadet od sovražne laške krogle dne 1. avgusta t. l., star še le 23 let. Bil je priden mladenič, rad je prebiral „Slovenskega Gospodarja“ in se zanimal za napredek.

C. g. vojni kurat F. Nastran nam poroča: V mesecu juliju t. l. so padli naslednji vojaki 87. peš-

sredo. Ruska strojuica mu je upihnila blago, junaško, slovensko dušo z 10 strelji. Pokopali smo ga na pokopališču v Kiskurimi. Ko smo izročali materi zemlji v naročje tega junaka, je rosilo vsako oko. Če se solzi za tovarišem vojak, so te solze znak, da je bila vez ljubezni res vojaško močna. Že skoro 2 leti počivaš, dragi Gabrijel, v slovaški zemlji, katero si zalil s svojo slovensko krvjo; mi preostali tovariši te ne zabimo nikdar! —

V Kiskurimi se nismo mudili več kot en dober teden. Krasno goro smo prepustili v obrambo domobrancem, mi smo pa odmarširali nazaj proti Zdyniji k naši diviziji. Rusi so za naše odsotnosti izdatno napredovali. Zasedli so bili višine pri Zdyniji, da smo se mi morali umakniti na hribe za selom. Zdynija ni bila zasedena ne od nas in ne od sovražnika, ležala je med obema strankama. One hribe je kril tedaj nad dva metra visok sneg in mraz je bril, da je pokalo drevje vsled zime. Višine so bile vse poraščene z debelimi bukvami. V snegu čez glavo, v gozdu in ledeno mrzli burji smo tičali brez strehe in brez peči. Dobili smo povelje se zakopati na globoko v zemljo in se zavarovati z žičnimi ovirami.

Pa se zaril v zemljo pri 2 m visokem snegu, če je to mogoče! Moštvo je izmetalo podolgate grabe v snega; zemlje se ni dotaknil nikdo, ker je bila pregloboko zamrznjena in trda kot kamen. Tedaj še pač nismo bili tako prebrihtani, da bi vrtali strelske jarke v živo skalovje, kakor delajo danes na južni fronti. Kolce za žične ovire smo porinili kar v sneg in potegnili jedno vrsto boječe žice; ne v naše varstvo, ampak da smo natrosili nekaj peska v preskrbene predstojnikove oči. Ubogo vojaštvo si je pokrilo te v sneg izdobljene grabe z dračjem in sotorovimi prti. Na tleh so si kurili z bukovim drobnadom, ki je povzročala tleča več dima nego toplote. Siromakom so vsled grizečega dima zatele oči in se krvavo obrobile, da niti gledati niso mogli.

Pri vseh teh šibah je bilo moštvo v zimi leta 1915 bolj slabo oblečeno nego danes v tretjem vojnem letu. Goljufivi Zidje so prodajali vojni upravi sukno, ki je bilo slabeše kot papir. Ako se je enkrat taka obleka zmočila in zmrznila, se je trgala in pokala v vsaki gubi. Iste kakovosti kot obleka je bilo tudi obuvalo. Pa si je zmisli nek prav brihten od dunajske stolice, da bi se naj branili proti kačje ostrem mrazu z uporabo papirja. Iz zaledja so nam pošiljali velikanske zaboje časniškega papirja, izrezljanega v obliko telovnikov in ovoiev, ki bi naj nadomestovali nogavice. Nikdo od teh kunštih glav ni pomislil, da ni nobena stvarina za vlogo bolj občutljiva kot je papir. Mi in moštvo smo se krotali tem papirnatim pošiljstvom. Nismo jih oblačili, ne obuvali, ampak jih porabljali kratkoma za podkurjavo.

Pomilovanja vredno vojaštvo ni bilo samo oblečeno in obuto pod ničlo, ampak tudi prehrana je bila slaba ter nezadostna. Predvsem je bil kruh iz nekeke moki podobne snovi, ki se je dobila v same drobtine. Nismo dobivali v hlebec pečenega kruha; nastavljali smo le kape, da so nam nasuli v nje takih drobtin, ki so bile grenke in težko prebavljive. Mesno hrano so ovirale v onih prvotnih časih naravne težkoče: visoki sneg in hribi. Naš tren se je moral boriti z nepopisnimi težkočami, predno so prerili do nas in prinesli na drogovi kotle s kuhanim mesom.

Vojak je bil tedaj več nego trpin, ki je moral bivati v snegu in mrazu na prostem; hodil je razcapan kot zadnji berač in stradal je po zgledu cerkvene miši. Vsled teh vojnih šib je moštvo hiralo in naše vrste so se redile od dne do dne. V naš blagor in našo srečo se je boril tudi sovražnik z istimi krizi. Stali smo si nasproti na dveh visokih, hribovitih verigah, med katerimi valovi globoka dolina z vasjo Zdynija. Razdalja med nami in nasprotniki je bila tako na dolgo razsežna, da se nismo mogli

doseči s puškami. Artilerija je sicer obojestransko streljala prav pridno; a vsled previsokega snega so se zakopavale granate le v sneg, ne da bi se razpočile. S pehoto nas Rusi tudi niso mogli napasti, ker nas je ščitil sneg preveč na debelo. Se s palicami bi bili potolkli sovražnika, da se nas je lotil, kaj se le s strojnimi in puškami! Pa tudi niso navalili na nas. Gazil je lahko vsakdo prosto po snegu, ne da bi ga kdo poškopril z jeklom ali svincom.

Pri polkovnem štabu smo bili tedaj, ko smo zasedli hribe nad Zdynijo, štirje: major kot poveljnik regimenta, adjutant, pionirski častnik in jaz. Pod hribov, pod katerem se je vlekla naša bojna črta, je stala prav majhna gozdarska koliba. Postavljena je bila v sredino prastarega bukovega gozda, kakih 600 korakov za našo fronto. V to bajto se je namestil potegniti naš štab, da bi imeli vsaj streho in bili kolikor toliko zavarovani proti mrazu. O teh naših nakanah je zvedel že opisani general — brigadir Haustein. Preklicano na trdo nam je zabičal, da je naše mesto: ne za fronto, ampak v bojni črti v snegu in mrazu! Ubogali smo ter se udali v bridkožalostno vojno usodo. Prvo noč smo prebili na prostem pod milim nebom pri ognjih. Drugega dne smo pa le začeli misliti na kako bajti podobno streho. Naš Franc, izsolani pionirski častnik, je malo poprej obolel in odromal v bolnico. Službo pionirja je prevzel nek nadporočnik, bančni uradnik, ki ni posedal niti najmanjših pojmov o kaki zgradbi v vojni potrebnih postojank in kolib. Sem se pa lotil jaz kot — kmetijski sin tega dela, v kolikor sem ga poznal iz domovine in vojne. Vsakdo lanko gradi vojaške kočure, če le ima hlojda, desek in žreblje. Meni je bilo na razpolago po Noetovem zgledu le nekaj sekir in prastar bukov gozd. Ukazal sem podreti štiri prav obširna drevesa. Major je zmajeval z glavo, češ, iz te od posvečene roke omešane moke ne bode kruha! Mož se je tokrat močno vrezal. (Dalje prih.)